

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΗΜΩΝ ΣΧΟΛΕΙΑ

Τὸ τεῦχος τῶν ἐκθέσεων «τῶν κατὰ τὸ 1883 πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀποσταλέντων ἐκτάκτων ἐπιθεωρητῶν» πολλῶ μείζονος προσοχῆς ἦτο ἄξιον, ἡ δ' ἐξ αὐτοῦ ὀδυνηρὰ παραχθεῖσα ἐντύπωσις δὲν ἔπρεπε νὰ καλυφθῆ ὑπὸ τοῦ ματαιοσκόλου θορύβου τῶν βουλευτικῶν ἐξελεγχέων καὶ τῆς περὶ τὴν πολιτικὴν μαζίας. Ἡμέρην τινὰ αἰφνης μαθηάνομεν ὅτι ἡ κρηπὶς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς καταρρέει σεσηπιῦτα, ὅτι δημοτικὴν παιδείαν, περὶ ἧς ἅμα τῇ ἐλεύσει αὐτοῦ ὡς περὶ πρώτης τοῦ ἔθνους ἀνάγκης εἶχε μεριμνήσει ὁ ἀείμνηστος Καποδίστριας, δὲν ἔχομεν, ὅτι σχολεῖα δημιουργὰ τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου ὡς ἐκεῖνα ὑπὲρ τὰς θύρας τῶν ὁποίων ἀνήρησεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας τὰς δάφνας τῶν κατὰ τῆς Γαλλίας νικῶν, δὲν ἔχομεν, ὅτι ἔχομεν δὲ ἀντὶ σχολείων τρώγλας καθύγρους καὶ δυσώδεις, ἐν αἷς ἀντὶ ἐντόμων διαιτῶνται ἐλεεινά τινα τὴν τε περιβολὴν καὶ τὸ ἦθος ὄντα, ἄξεστα, ἀμαθῆ, ἔχοντα ἔργον νὰ ζηραίνωσι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἑλληνοπαίδων, ν' ἀποκτηνώσι καὶ ἀποθηριώσι τὴν μέλλουσαν γενεάν— μαθηάνομεν, λέγω, ταῦτα πάντα, καὶ δὲν ῥηγνίσκομεν κραυγὴν ἐσχάτου κινδύνου καὶ δὲν ἐξεγειρόμεθα ὑπ' αὐτοῦ κἂν τοῦ παγκοίνου τῆς αὐτοσυντηρησίας συναίσθηματος, ὑπεσκαμμένα βλέποντες τὰ θεμέλια τοῦ ἐθνικοῦ οἰκοδομήματος καὶ κλονουμένην ἐπ' αὐτῶν τὴν Ἑλλάδα!...

Ἐφυλλομέτροσαν ἄρα γε τὰς ἐκθέσεις ταύτας οἱ βουλευταὶ ἡμῶν, τὰς μετὰ τηλικαύτης παρηγόσια ἀποκαλυπτούσας τὴν ἀπελπιστικὴν ἐλεεινότητα τῆς δημοτικῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως; Ἄν οὐχί, ἄς λάβωσι τὸν κόπον νὰ τὰς ἀναγνώσωσι εἶνε κατὰμεστοὶ ζωηροτάτων περιγραφῶν, εὐθυμοὶ μόνον δὲν εἶνε, ἀλλὰ δὲν βλάπτει ἐνέχει καὶ τὸ θλιβερὸν τὴν τέρψιν αὐτοῦ. ἑκατοντάδες Ἑλλήνων ἀγοράζουσι μετὰ τοῦ εἰσιτηρίου τῶν τὸ δικαίωμα νὰ κλαύσωσιν ὡς νήπια ἐν τοῖς ὑπαιθρίοις θεάτροις διὰ τὰς φαντασιώδεις δυστυχίας τῶν ἡρωίδων τοῦ Δεννερῆ ἄς ἀναγνώσουν ὀλίγον καὶ τὰς ἐκθέσεις ταύτας, ἀφοῦ τὸσον ὀρέγονται σπαραξικαρδίαν θεαμάτων· θὰ εὐρωσιν ἐν αὐταῖς ἀληθῆ, οὐχὶ ψευδῆ, ἀφορμὴν δακρύων, θὰ νομίζωσιν ὅτι ἀναγνώσκουσι μυθιστόρημα τῆς πραγματικῆς σχολῆς· ὄντως, εἰς τὰς φοβεράς σελίδας τῶν ἐκθέσεων τούτων ἄκων ἀναμνησκεται τις τῶν ἀμειλίχτων, σκληρῶν ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ λεπτομερεῖᾳ αὐτῶν περιγραφῶν τῆς ἀνθρωπίνου ἀθλιότητος, εἰς ἃς ἐνασμενίζουσι οἱ σύγχρονοι μυθιστοριογράφοι· ἡ ἀνάγνωσις των εἶνε ὀδυνηρὰ, πιέζει ὡς ἐφιάλτης τὴν καρδίαν· τὸ βαρὺ καταλαμβάνον τὸν ἀναγνώστην συναίσθημα εἶνε κρᾶμα ἀπογοητεύσεως περὶ τοῦ μέλλοντος

τῆς Ἑλλάδος, ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς ἀσυνειδησίας τῶν ἀνέκαθεν διευθυνόντων τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν, οἴκτου βαθέος πρὸς τοὺς τλήμονας διδασκάλους, καὶ ἀσθενοῦς ἐλπίδος περὶ θεραπείσεως τοῦ κατατρυχόντος νοσήματος, διότι πιθανὸν ἔνεκα τῆς ὀξύτητος αὐτοῦ καὶ μόνης ἐν τέλει ν' ἀναγκασθῶμεν νὰ δεῖξωμεν τὴν βραδείαν προνοητικότητα τῶν χωρικῶν, οἵτινες προσφεύγουσιν εἰς τὸν ἰατρὸν ἐν ἐσχάτῳ πλέον κινδύνῳ.

Ἴδου μὲ ποῖον πόνον περιγράφει τὴν ἀθλιότητα τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως προσιμαζόμενος ὁ δευθυντὴς νῦν τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλείου, κ. Χαρίσιος Παπαμάρκου, ἐπιθεωρησας τὰ ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1883 σχολεῖα :

«Ἐν εὐτυχίᾳ ἐκτάκτῳ 48,10 δρ. λαμβάνουσι κατὰ μῆνα οἱ τῶν κωμῶν δημοδιδάσκαλοι, 62,30 δὲ οἱ τῶν κωμοπόλεων συνθηέστατα ὅμως λαμβάνουσι οἱ μὲν μόλις 45, οἱ δὲ μόλις 30 δραχ. κατὰ μῆνα. Ἡ ἐργασία ἦν ἐν τοῖς σχολείοις ἐργάζονται οἱ ταλαίπωροι οὗτοι δημοδιδάσκαλοι θὰ ἦτο ἄδικον καὶ παράλογον, ἐὰν ἀπῆται τις νὰ ἦτο πολλῶ βελτίων τῆς ὑπαρχούσης, ἥτις γενικῶς εἰπεῖν, κακὴ οὔσα, εἶνε ἐν τούτοις ὅλως ἀνάλογος πρὸς τὴν θέσιν, ἦν ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατέχουσι καὶ οἱ τῶν εὐτελεστάτων ὑπηρετῶν καὶ τῶν χυδαϊστάτων ἱπποκόμων καὶ μαγείρων γλισχρότερον μισθοδοτούμενοι ἀξιολύπητοι τῆς Ἑλλάδος δημοδιδάσκαλοι. Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προσθήσῃ τις καὶ τὴν παντελεῖα εἰς τὴν ἑαυτῶν τύχην ἐγκατάλειψιν αὐτῶν, τὴν παντοδαπὴν ἐξάρτησιν αὐτῶν ἐκ πολυμόρφων ἀρχῶν, τὴν ἑλλειψιν παντός μέσου διδακτικοῦ, τὴν ἄτακτον καὶ ἐλλιπῆ φοίτησιν τῶν ὀλιγίστων ἑλληνοπαίδων τῶν φοιτῶντων εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα, τῶν διδασκῶν τὴν ἀπαράμιλλον ἐλεεινότητα, τῶν διδασκῶν βιβλίων τὴν ἀκαταλληλότητα, τὴν οὐδαμῶς οὐδέποτε κτηθεῖσαν διδασκαλικὴν αὐτῶν παιδείαν, τὰς παντοδαπὰς περιουβρίσεις καὶ ἐξευτελισμοὺς καὶ προπηλακισμοὺς καὶ ἀπειλὰς πάντων καὶ πασῶν, λογικὴν μὲν καὶ σφόδρα φυσικὴν θὰ εὐρη τὴν ἄμετρον ἐλεεινότητα τοῦ κρηπιδώματος τούτου τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν εὐμερίας, τῶν δημοτικῶν σχολείων, θαυμασμοῦ δὲ πολλοῦ ἄξιον καὶ ἐλπίδων χρηστῶν πάροχον τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ὑπάρχουσι καὶ τινες δημοδιδάσκαλοι, καὶ ἐν τοιούτοις κακοῖς ἀναστρεφόμενοι, ἄξιοι ἐπαίνων καὶ σεβασμοῦ ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ ἐν τοῖς τοιούτοις σχολείοις ἐργασίᾳ αὐτῶν».

Ἄποδεικνύων δὲ ὅτι περὶ τῆς στέγης τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς ἐφιλοτιμήθημεν νὰ μεριμνήσωμεν πρὶν μεριμνήσωμεν περὶ τῶν θεμελιῶν αὐτῆς, ἐπάγεται τὰ ἐξῆς εἰκονικώτατα :

«... Παρὰ τὴν γοητευτικῶς λαμπρὰν φύσιν τῆς ἑλληνικῆς γῆς τὰ ῥυπαρὰ καὶ ἐτοιμόρροπα καὶ δυσώδη καὶ ὄχληρῶν ζωυφίων κατὰμεστα διδασκῆρια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· παρὰ τὴν σπιν-

θηρίζουσαν και στίλβουσαν εύφύταιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας διδάσκαλοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀύχμηρος καὶ ὑπάγροικοι καὶ ἀπαίδευτοι, διδακτικὰ ὄργανα ἑλλιπέστατα καὶ ρυπαρώτατα, βιβλία διδακτικὰ ἀνελληνίστα, μέθοδοι διδακτικαὶ ἀψυχολόγητοι, παιδευτικοὶ τρόποι οὐχὶ πάντοτε οἱ ἀνθρωπικώτεροι· παρὰ τὸν διαθέριον ζῆλον καὶ τὴν ἀπλαστον ἀνθρωπίνην εὐγένειαν ἐνίων σεβασμίων διδασκάλων ἐφορευτικαὶ ἐπιτροπαὶ ἀμυθεῖς καὶ ὑβριστικαί, δῆμαρχοι καὶ βουλευταὶ ἀπαιτητικοὶ καὶ ψυχροὶ, γονεῖς τῶν μαθητῶν ἄκοσμοι, ταμίαι καὶ τοκογλύφοι ἀκάρηιοι· παρὰ τὰς καταχρύσους στολὰς ἐνίων ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους τὰ ῥάκη τοῦ δημοδιδασκάλου, τοῦ οὐδενὸς δευτέρου ὑπαλλήλου τούτου τοῦ Κράτους... παρὰ τὰς βιβλιοθήκας τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὰς ὀργανοθήκας τῶν Γυμνασίων καὶ διδασκαλείων καὶ τὰ παντοδαπὰ μουσεῖα, οἱ ἄχρηστοι τῆς ἀναγνώσεως πίνακες τοῦ Κωνσταντινίδου καὶ οἱ ἰσχοὶ Ἄτλαντες τοῦ Λαζαρίδου κατὰ στικτοὶ, αἱ τεθραυσμέναι διδασκαλικάι τράπεζαι καὶ τὰ διὰ χονδροειδῶν καὶ ἀκατεργάστων ξύλων ὑποβασταζόμενα ξύλινα καὶ μελάντατα τοῦ Ἄλῃ πασᾶ σκαμνία, αἱ δῆθεν διδασκαλικάι καθέδραι καὶ τὰ δῆθεν τῶν μαθητῶν βάρηα. Βεβαίωτατα τὴν πρώτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἐκ τῆς δουλείας καὶ τῆς ξενοκρατείας ἀπαλλαγῆν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους τοιαῦτα θὰ ἦσαν τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, διότι οὔτε ἀτελέστερος οὔτε χείρων τοῦ ὑπάρχοντος τύπου αὐτῶν εἶνε δυνατός. Εἰκὼν τῶν νῦν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἑλληνικῇ νήσῳ (τῇ Κερκύρᾳ) σχολείων παρομοία εὐρίσκειται ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ μόνον ἐν ταῖς σελίσαι τῆς ἱστορίας τῆς παιδαγωγίας, ἐν αἷς περιγράφεται ἡ κατάστασις τῶν σχολείων τῆς Γερμανίας ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Λουθήρου, ἐν δὲ τῇ Τουρκίᾳ ἐν τοῖς ἀκόσμοις καὶ ἀτασθάλοις σχολείοις τῶν χοτζάδων καὶ ἐν ταῖς ρυπαραῖς καὶ δυσώδεσιν ἀγέλαις τῶν Ραββίνων».

Πάντες οἱ ἐπιθεωρηταὶ τῆς τε Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων ὡς ἐκ συμφώνου διὰ μελκνωτάτων χρωμάτων περιγράφουσι τὴν ἄκραν ἐλεινότητα τῶν διδασκαλείων.

«Οἱ μαθηταὶ περιεφέροντο ἀνὰ τοὺς ὁδοὺς, σημειοῦται ὁ κ. Παπαμάρκου περὶ τοῦ σχολείου Σπαρτίλας· διότι ὁ δῆμαρχος δὲν ἐπλήρωνε τὸ ἐνοίκιον καὶ οἱ ἰδιοκτῆται τούτου ἤρουντο νὰ μισθώσωσιν εἰς αὐτὸν τὰς οἰκίας των. Ἡ δ' εὐρεθεῖσα, ἐνθα νῦν τὸ διδασκῆριον, εἶναι κακίστη· ἀριστέρᾳ τῶ εἰς τὸ διδασκῆριον ἀνερχομένων διαμένουσι χοῖροι.»

«Τὸ διδασκῆριον (Σκρίπεροῦ) εἶνε ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν μοθηρόν, στενόν, ρυπαρόν, ἀνευ στέγης ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας.»

«2800 κατοίκους ἔχει ἡ πλουσιωτάτη αὕτη κωμόπολις (Κορακιάνα τοῦ δήμου Ἀπηλιωτῶν) καὶ ἐν τούτοις μόνον 52 ἀμαθέστατοι καὶ ἀγροικοί-

τατοι καὶ σφόδρα ἀνάγωγοι μαθηταὶ φοιτῶσιν εἰς τὸ σαθρόν καὶ ἐτοιμόροπον μετὰ σταύλων καὶ ἐλαιοτριβείων συμπεφυρμένον καὶ εἰς τὸ ἀπώτατον μέρος τῆς κώμης κείμενον ἐλεινὸν καὶ ἄθλιον σχολεῖον αὐτῆς.»

«Ἀρκετὰ μὲν ὑψηλὸν καὶ εὐάερον, κάκιστα δὲ ἀπόζον, ἄστεγον καὶ ἀνευ θυρίδων σχολεῖον τοῦτο (Γαρδελάδων) εἰς ὃ φέρεται κλίμαξ ὑψηλή, σαθροτάτη, ὅλη τρέμουσα ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἀνερχομένου.»

«Οὔτε οἱ πενέστατοι καὶ ρυπαρώτατοι τῶν Ἑβραίων πέμπουσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς οὕτως ἄθλια σχολεῖα· οὐδεμίᾳ περιγραφῇ δύναται ν' ἀπεικονίσῃ τὴν ἀθλιότητα τοῦ ἐν Ἀφρᾷ σχολείου.»

«Τὸ σχολεῖον τοῦτο (Ἁγίου Ματθαίου) εἶναι ἐκ τῶν χειροτέρων τῆς νήσου· τὸ διδασκῆριον εἶνε μὲν εὐάερον, ἀλλὰ πολὺ ὑπόσαθρον καὶ ρυπαρόν, ἐκ δὲ τῶν διδασκαλικῶν ὀργάνων ὑπάρχουσι μόνον τέσσαρα κακὰ θρακία καὶ διάφοροι ρυπαροὶ καὶ ἄχρηστοι πίνακες ἐξ ἀναιδεστάτων ἡλῶν διὰ ρυπαρῶν σχοινίων αἰωρούμενοι.

«Τὸ διδασκῆριον εἶνε καλὸν (Κάτω Γαρούνα), ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν πληρόνεται τὸ ἐνοίκιον εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην, οὗτος κατέστησε τὸ ἕτερον τῶν δωματίων αὐτοῦ ἀχυρῶνα.»

Ὁ κ. Χ. Πούλιος ἐπιθεωρήσας τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν ἐπαρχιῶν Πατρῶν Ἠλείας καὶ Ὀλυμπίας ἀποφαίνεται ὅτι αἱ δημοτικαὶ ἀρχαί... φροντίζουσιν ὡς διδασκῆρια νὰ ἐνοικιάζωσιν οἰκίας τῶν φίλων τοῦ κόμματος καταλλήλους μᾶλλον διὰ βόας καὶ χοίρους ἢ διὰ μαθητάς.»

«Τὶ νὰ εἶπῃ τις περὶ τῶν χωρίων ἐκείνων, ἅτινα οὐδὲ διδασκῆριον ἔχουν, καὶ ἐν οἷς ἡ διδασκαλία γίνεται ἐν ὑπάθρῳ!» γράφει ὁ ἐπιθεωρητὴν τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης κ. Στέφανος Ρώσσης.

Τὸ διδασκῆριον Μεγαλοπόλεως κατὰ τὸν ἐπιθεωρητὴν τῶν σχολείων τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας κ. Ι. Κορινιώτην, εἶνε μὲν ὀπωσοῦν κατὰλληλον, ἀλλὰ δυστυχῶς πολλάκις χρησιμεύει ὡς κατάλυμα τῶν ἐκεῖθεν διερχομένων στρατιωτῶν συνοδευόντων καταδικῶν μεταφερομένων δι' ἄλλας φυλακὰς τοῦ Κράτους.

«Τὸ διδασκῆριον τῶν θηλέων (Φαλαίσιας) μόλις χρησιμεύει ὡς κατοικία ἐπαίτου τινός, ἢ πρὸς τόσῳ ὑψηλὸν σκοπὸν. Στενὸν καὶ ἐστερημένον καὶ αὐτῶν τῶν βάρηων.»

Περὶ τῶν διδασκαλείων τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας, ἧς τὰ σχολεῖα ἐπιθεωρήσει, ὁ κ. Κωνστ. Λεοντίου γράφει: «Τὰ διδασκῆρικὰ καταστήματα, μὴ ἐξαιρουμένων οὔτε τὰ τῶν πρωτευουσῶν τῶν ἐπαρχιῶν, ἦνε ἀνάξια λόγου ὡς πάντα ἐτοιμόροπα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν χωρίων εἶνε τοιαῦτα ὥστε ἀπορῶ ἀν οἱ κ. κ. δῆμαρχοι καὶ πάρεδροι ἀντὶ τῶν μαθητευομένων ἤθελον εὐχαριστοῦνται νὰ ἐγκλείωσιν ἐν αὐτοῖς τὰ ὑποζύγια των, διότι καὶ πα-

ραθυροφύλλων και στέγης τὰ πλείστα στερούνται, εἰς δὲ τοὺς τοίχους τοιαῦτα ῥήγματα και ὅπαι ὑπάρχουσιν, ὥστε πανταχόθεν και ἡ βροχὴ και ὁ ψυχρὸς βορρᾶς και ὁ ἥλιος ἀνέτως προσβάλλουσι τῶν κτιρίων τὰ ἔνδον ».

« Ἀπὸ τῶν σχολείων ἀρχόμενοι λέγομεν, σημειοῦται ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν Δομοκοῦ και Φθιώτιδος κ. Ἐλευθ. Γ. Κούσης, ὅτι τούτων τινὰ μὲν θρανίων στεροῦνται, πολλὰ μελάνων πινάκων και ἀναγνώσεως και ἀριθμήσεως και γεωγραφικῶν, πολλῶν λείπουσιν αἱ ὕαλοι ἐκ τῶν παραθύρων, ἐνίων ὁ φωτισμὸς εἶνε ἀνεπαρκῆς, ἄλλα μελάνων πινάκων στερούμενα ἀναπληροῦσιν αὐτούς διὰ τῶν τοίχων, οἱ συνεχτὴ μέλανα πίνακα ἀποτελοῦσιν οὐδέποτε, φαίνεται, ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεως αὐτῶν λευκανθέντες· τινῶν τὸ ἔδαφος εἶνε κατὰ τὸ ἡμισυ ἐπεστρωμένον, ἄλλα ἔχουσιν ἄνευ ὀροφῆς στέγην, ἄλλα στέγην τὴν βροχὴν μὴ στέγουσαν, και διὰ τὰς πολλὰς ὁπὰς ἀπαντῆ ἀνέμῳ ἀναπεπταμένην ἐνίων ἡ ὀροφὴ ἐκυρτώθη και ἐπαπειλεῖ πτώσιν και δυστυχήματα... ἄλλα διὰ τὴν παντοειδῆ ἀθλιότητα πρὸς ἀχρωῶνας μᾶλλον ἢ πρὸς Μουσῶν ἐνδιαιτήματα ὁμοιάζουσι ».

Ὁ δὲ κ. Ν. Χ. Καραβᾶς, ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν Οἰτύλου και Γυθείου, οὕτως περιγράφει τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταῦταις διδασκῆρια· « Τοῦ καταστήματος (τοῦ σχολείου Μηλέας) ἡ στέγη εἶνε ἐτοιμόρροπος, τὸ πάτωμα εἰς πολλὰ μέρη ἐλεεινόν, μερικὰ παραθυρόφυλλα λείπουν, θρανίων οὐδὲ ἐν ὑπάρχει, ἡ δὲ θύρα εἶνε ἄνευ κλειθροῦ και εἰς τὸν μυχὸν τῆς αἰθούσης ὑπόσαθρὸς τις ἔδρα ».

« Τὸ κατώγειον τοῦ καταστήματος (τοῦ σχολείου Οἰτύλου) χρησιμεύει ὡς κτηνοστάσιον και ἐδῶ εἶνε οἱ πλυνοὶ τῶν γειτόνων ἡ ὄσμῃ ἡ ἐκ τῶν κοπρῶνων τοῦ κτηνοστασίου εἶνε φορτικὴ εἰς τὸν ἐπισκέπτην τοῦ σχολείου ἀναγκαζόμενον νὰ κλείη τὴν θύρα του· τὰ πλείστα τῶν παραθύρων ἐλλείπουσιν και τὸ κενὸν εἶνε συντετοιχισμένον διὰ λίθων ἄνευ κολλητικῆς ὕλης και ἀτάκτως ἐρριμμένων ».

« Τὸ κατάστημα (τοῦ σχολείου Κῦττας) εἶνε ἐλεεινόν τι οἶκημα, οὔτινος ἡ στέγη εἶνε σεσηπυῖα, ἀπειλοῦσα πτώσιν, μόλις και μετὰ βίας ὑποστηριζομένων τῶν σαθρῶν αὐτῆς δοκῶν δι' ἀντηρίδων θρηπιδέστων. Ἡ στέγη εἶνε πλακίνη και τὸ καταπίπτον τὸν χειμῶνα ὕδωρ πλημμυρεῖ τὴν αἰθούσαν τοῦ σχολείου καθιστῶν ἂν ὄχι ἀδύνατον, τοῦλάχιστον δύσκολον και ἰδίως κινδυνώδη διὰ τὴν υγείαν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐργασίας ».

Ἡ αὐτὴ τῶν περιγραφῶν μονοτονία· τὰς αὐτὰς σχεδὸν λέξεις μεταχειρίζονται πάντες, διότι τὸ αὐτὸ ἀπελπιστικὸν θέαμα προσβάλλει πάντων τὰ ὄμματα· ἐρείπια, δυσωδία, ἀκαθαρσία. Ἀπ'

ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος ἐν τοιαύταις τρώγλαις διαιτῶνται οἱ Ἑλληνοπαῖδες, ἐκεῖ μέσα διαμορφοῦται τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος!

Ἔπεται τὸ τέλος.

κ'.

Ἡ ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ ΤΩΝ Αἰσθημάτων

παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς.

Ἡ ἔκφρασις τῶν αἰσθημάτων παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς τῆς γῆς, ποικίλλουσα ἐν πολλοῖς, δὲν παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς εἰς τὰ γενικώτατα. Πανταχοῦ γελῶσι και κλαίουσιν, πανταχοῦ θωπεύονται πρὸς ἔκφρασιν τοῦ ἔρωτος, πανταχοῦ δεικνύουσι τὴν πυγμὴν ἢ ἐξάγουσι τὴν γλῶσσαν πρὸς μαρτυρίαν μίτους ἢ περιφρονήσεως. Μόνον ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἀναφαίνονται αἱ διαφοραί.

Βασιλεὺς τις τῆς νέας Ζηλανθίας ὠλόλυξεν ὡς παιδίον διότι τῷ εἶχον ῥίψη ἄλευρον ἐπὶ τῶν ἑορτασίμων ἐνδυμάτων του. Ὁ Δάρβιν εἶδεν ἕνα Φουέγιον, ἀπολέσαντα τὸν ἀδελφόν του, ὅστις ἐξέβαλε μεγάλας κραυγὰς ἄλγους, εἶτα δ' αἰφνης ἐξερρήγνυτο εἰς γέλωτα πρὸ τοῦ ἐλάχιστου πράγματος, ὅπερ ἐκίνησε τὴν προσοχὴν του. Οἱ Ἄγγλοι εἶνε ἴσως ἐκ πάντων τῶν Εὐρωπαίων οἱ ὀλιγώτερον κλαίοντες, καθ' ὃ αἰσχυρόμενοι νὰ χύνουσι δάκρυα. Ὁ Wyatt Gill εἶδε νέαν Αὐστραλήν, ἣτις ἐθρήνησε τὸν θάνατον τοῦ πατρός, τύπτουσα βιαίως τὸ στήθος και τὰς παρεῖας διὰ τῶν συνεσφιγμένων πυγμῶν της.

Ἀναμφίβολον ὅτι πάντες οἱ κάτοικοι τῆς γῆς γελῶσιν, και ὅτι ὅταν γελῶσιν ὑπερβαλόντως, χύνουσι δάκρυα. Ἡ μὴ ὑπὸ τοῦ γέλωτος συνοδευομένη χαρὰ ἐπίσης ἐκφράζεται μυριοτρόπως. Παρατηρήθη ὅτι ἐν παρομοίᾳ περιστάσει εὐρύνονται και λάμπουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ παρὰ τοῖς Αὐστραλοῖς, τοῖς Ἰνδοῖς, τοῖς Μάοροι και τοῖς Δαυάκαις. Παρὰ τισι κατωτέραις λαοῖς ἡ ἡδονὴ ἐκφράζεται διὰ γαστρονομικῶν συναισθησέων. Οὕτως οἱ Μαῦροι τοῦ ἄνω Νείλου τρίβουσι τὴν κοιλίην των ὁσάκις βλέπουσιν ὠραῖα ὕαλουργήματα, και οἱ Αὐστραλοὶ κάμνουσιν ὡς νὰ μασῶσιν, ὅταν θεῶνται ἵππους, βουὸς και κύνες. Οἱ Γροελανδοὶ, ὅταν ὁμιλῶσι περὶ πράγματος τὸ ὁποῖον τοῖς προξενεῖ εὐχαρίστησιν, εἰσπνέουσι τὸν ἀέρα μετ' ἰδιάζοντος ψόφου, ὡς ἂν κατέπινον καλὸν τι τεμάχιον. Ἡμεῖς οἱ ἀνήκοντες εἰς ἀνεπτυγμένην φυλὴν και καταγελῶντες τῆς ὑποδεεστερας ταύτης μιμητικῆς, δὲν δυναμέθα ἐν τούτοις νὰ διαψεύσωμεν ὅτι ἐνίοτε βλέποντες ὠραῖαν γυναῖκα, προσλαμβάνομεν ἦθος ὡς ἂν ἐγευόμεθα ἐκλεκτοῦ τινος πράγματος.

Οἱ Αὐστραλοὶ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν περιηγη-